

Jarkko Kari

Tiedonhankinta ja paranormaalien harrastus: Kohti tiedollisen toiminnan prosessimallia*

Information Seeking and Interest in the Paranormal: Towards a Process Model of Information Action / Jarkko Kari. Acta Universitatis Tamperensis; 826. Tampere: Tampereen yliopisto. Julkaistu myös elektronisessa muodossa sarjassa Acta Electronica Universitatis Tamperensis; 118, Uri: <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5134-1.pdf>

Tämä tohtorinväitöskirja tekee tutkimusmatkan tiedollisen toiminnan prosessiin paranormaaleja ilmiöitä kohtaan koetun kiinnostuksen kontekstissa esimerkkinä vapaa-ajan harrastuksista. Teoria ja menetelmät tutkimuksessa perustuvat Brenda Dervinin Sense-Making- eli merkityksellistämisviitekehukseen. Tiedollinen toiminta on prosessi, jossa yksilö tekee jotain mielekästä suhteessa informaatioon ja tietoon saavuttaakseen jotakin. Tiedollinen toiminta käsitetään viitenä vaiheena - tilanne -> tiedontarve -> tiedonlähde -> saatu tieto -> tiedon seurauus - sekä tekijänä, jolla on haitallinen vaikutus tiedonhankintaan: esteenä. Työssä ei oteta minkäänlaista kantaa paranormaalien ilmiöiden olemassaoloon.

Tutkimusaineisto kerättiin nauhoittamalla 16:n rajatiedosta kiinnostuneen ihmisen haastattelut. Henkilökohtaiset haastattelut tehtiin Etelä-Suomessa vuosina 1995 ja 1998. Tällä tavoin saatu materiaali purettiin tekstiksi tarkasti, koodattiin yksityiskohtaisesti, analysoitiin laadullisesti luokkien ja rakenteiden löytämiseksi, sekä tarkasteltiin määrällisesti jakaumien ja muuttujien välisten suhteiden määrittämiseksi.

Keskeisimmät tulokset tutkimuskysymysjärjestyksessä olivat seuraavat: 1) Tilanteen jossa tiedollinen toiminta tapahtui voitiin itsessään nähdä sisältävän ylliluonnollisia ilmiöitä. 2) Tietoa kaivattiin enimmäkseen normaaleista eikä niinkään paranormaaleista asioista.

3) Jotkut henkilöt olivat yhteydessä tiedonlähteisiin, joita he pitivät paranormaaleina. 4) Informaatiota voitiin ilmeisesti saada yliaistillisilla tavoilla. 5) Rajatieto koettiin yleensä hyödyllisenä. 6) Esteet rajatiedon hankkimiselle olivat melko harvinaisia. 7) Kaksi perustavanlaatuaista prosessiulottuvuutta - yksikkö ja laajuus - tunnistettiin. Paranormaalien voitiin havaita esiintyvän monina eri ajatuksina ja ilmiöinä, ja käytännössä missä tahansa tiedollisen toiminnan vaiheessa. Vaikuttaa siltä, että tiedollisen toiminnan sisältö - mutta ei prosessi - paranormaalien alueella poikkeaa tavallisesta tiedollisesta toiminnasta useassa tärkeässä suhteessa, vaikkakin niillä on myös samankaltaisuutensa.

Tutkimus on maailman ensimmäinen väitöskirja tiedonhankinnasta, joka liittyy mihin hyvänsä ylliluonnollisena pidettyyn, ja tällaisena se on päänavaus uudelle alueelle informaatiotutkimuksessa. Käytännön tasolla tulosten pitäisi auttaa itse kutakin ymmärtämään paranormaaleja merkityksiä ja näihin liittyvää tiedollista toimintaa syvällisemmin. Paranormaalien harrastajille tutkimus voi olla siinä mielessä hyödyllinen, että tulokset saattavat helpottaa rajatiedon tarpeiden muodostamista, informaation löytämistä ja käyttämistä sekä esteiden ylittämistä. Tulokset tarjoavat myös tiedonvälittäjille (tiedotusvälineille, kirjastoille ja informaatiopalveluille) uudenlaista tutkimustietoa, jota ne voivat hyödyntää palvelujensa parantamisessa. Jopa tiedonhakupöytäkirjojen tarjoajat, ylläpitäjät ja kehittäjät saattavat löytää työstä jotain rakentavaa. Lisäksi rajatiedon tuottajat ja lähteet voivat oppia tutkimuksesta esimerkiksi millaista informaatiota ihmiset haluavat ja miten sitä kannattaisi ehkä välittää.

*Jarkko Karin väitöskirja tarkastettiin Tampereen yliopistossa 5.10.2001. Väitöskirja löytyy kokotekstinä osoitteesta <http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5134-1.pdf>